

*Калюжний Р. А.,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії та історії держави і права,
заступник директора з наукової роботи
Навчально-наукового Юридичного інституту
Національного авіаційного університету*

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ РУСЛАНА АНДРІЙОВИЧА СЕРБИНА «БЛАГОДІЙНИЦТВО В УКРАЇНІ: ДОКТРИНАЛЬНЕ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ»

Монографія «Благодійництво в Україні: доктринальне адміністративно-правове дослідження», розроблена кандидатом юридичних наук, старшим науковим співробітником Русланом Андрійовичем Сербином, є комплексним дослідженням адміністрування соціальної сфери в Україні.

Визначаючи ступінь важливості цієї монографії для сучасних науковців і сучасних вищих навчальних закладів України, передусім необхідно зупинитись на тому, що зміни, які відбулися за останні півтора десятиріччя в нашій країні, вплинули на всі сфери життєдіяльності як держави, так і суспільства, не залишивши осторонь також і сферу благодійництва. Сьогодні особливу увагу привертає виникнення принципово нових галузей юридичної науки, котрі, практично не маючи жодного історичного багажу, намагаються вже з позицій сьогодення розробити або вдосконалити відповідне законодавство.

Сучасний стан розвитку благодійної діяльності в Україні характеризується багатьма недоліками, головними з яких є такі: недостатня визначеність адміністративно-правового статусу благодійника та благодійної організації як суб'єктів надання благодійної допомоги; стан законодавчого регулювання благодійної діяльності в Україні не забезпечує доступу осіб до отримання благодійної допомоги в тих випадках і обсягах, які забезпечували б гарантовані Конституцією та законами України права, зокрема на соціальний захист і забезпечення, охорону здоров'я, безпечно для життя і здоров'я довілля, достатній життєвий рівень; недостатня ефективність засобів механізму адміністративно-правового регулювання благодійної діяльності; відсутність визначеного центрального органу виконавчої влади у сфері благодійної діяльності, який би направляв власну діяльність у цій сфері як на координацію, так і на контроль, що мав на меті захист публічно-правових інтересів громадян. При цьому чинна нормативно-правова база, якою врегульовано сферу благодійної діяльності, містить норми, зміст яких має очевидні суперечності, що зумовлює нестабільність національного законодавства, іде на користь розвитку досліджуваної сфери.

За таких умов виникла нагальна потреба в дослідженні природи, цілей, системи сфер, видів і принципів благодійної діяльності, упорядкуванні суб'єктів адміністративно-правового регулювання благодійної діяльності, а також у розробленні на цій основі пропозицій і рекомендацій щодо вдосконалення національної нормативно-правової бази, яка врегулює сферу благодійної діяльності, що й викладено в монографії.

Це дає підстави стверджувати про значну перспективність і затребуваність відповідного творчого пошуку, необхідність активізації процесів вироблення нових, більш серйозних теоретичних засад та ефективного законодавчого інструментарію

щодо інституту благодійництва в Україні як доктринального адміністративно-правового дослідження.

Тому розв'язання практичного наукового завдання щодо вдосконалення інституту благодійництва в Україні в контексті подальшого реформування визначає беззаперечну актуальність теми монографії.

Акцентується увага на дослідженні таких детермінантів, як «благодійництво», «добročинність», «добročинна діяльність», «благодійна діяльність», «спонсорство», «меценатство», «філантропія». Водночас автор сформував і охарактеризував періоди виникнення, розвитку й становлення благодійництва, виділивши «стародавньо-християнський» період (поява людства до 3000 до Різдва Христового); «античний» період благодійництва (від 3000 до Різдва Христового – 576 (зруйнування Риму); «християнський» період (X–XV ст.) включає в себе два етапи, а саме: князівський (800 р. – 1200 р.) і релігійно-опікунський (1200 р. – 1400 р.); період «європейського меценатства» (XV–XIII ст.); «імперсько-освітянський» період (XVIII – початком XX ст.); період «радянської доби України» (початок XX ст. – початок XXI ст.), період «української державності» (початок XXI ст. – до сьогодні). Також ним досліджено особливості діяльності благодійних організацій і запропоновано шляхи вдосконалення благодійництва в Україні.

На основі аналізу відповідних наукових підходів у галузі адміністративного права, а також вивчення вітчизняного й зарубіжного досвіду в зазначеній сфері Р.А. Сербин у монографії визначив основні напрями благодійної діяльності в Україні, а саме: поліпшення матеріального становища набувачів благодійної допомоги, сприяння соціальної реабілітації малозабезпечених, безробітних, інвалідів, інших осіб, які потребують піклування; надання допомоги особам, які через свої фізичні або інші вади обмежені в реалізації своїх прав і законних інтересів; надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок стихійного лиха, екологічних, техногенних та інших катастроф, у результаті соціальних конфліктів, військових дій, антитерористичних операцій, надзвичайних ситуацій, нещасних випадків; надання допомоги біженцям, особам, які потребують додаткового або тимчасового захисту, і внутрішньо переміщеним особам (внутрішньо переміщеним особам із зони АТО й Автономної Республіки Крим) тощо; сприяння розвитку науки, освіти, культури та реалізації науково-освітніх програм, а також програм національно-культурного розвитку і сприяння охороні й збереженню культурної спадщини, історико-культурного середовища, пам'яток історії та культури, місць поховання тощо; сприяння розвитку охорони здоров'я, масової фізичної культури, спорту й туризму,

пропагування здорового способу життя, а також сприяння захисту материнства та дитинства тощо.

Особливо хотілось би звернути увагу на виокремлені автором засоби публічного адміністрування благодійницької діяльності, такі як державна реєстрація благодійної організації й державна реєстрація її припинення; акредитація представництв, філій іноземних благодійних організацій; ліцензування послуг, що надаються благодійною організацією; сертифікація послуг, що надаються благодійною організацією; стандартизація; державний контроль і нагляд за діяльністю благодійних організацій; адміністративна та інші види відповідальності.

У контексті викладеного істотно зростає необхідність посилення ролі відповідних органів адміністрування щодо розвитку благодійництва в Україні, яка є головним рушійним важелем на шляху до реалізації соціальної політики в Україні.

Основні наукові положення, висновки й рекомендації, викладені в монографії, є теоретично обґрунтованими, що забезпечується застосуванням раціональної сукупності сучасних загальнонаукових і спеціальних методів і прийомів наукового пізнання.

Ознайомлення зі змістом монографічної роботи дає змогу стверджувати, що добре продумана структура монографії, яка складається з п'яти розділів, що включають дев'ятнадцять підрозділів, надає можливість викласти матеріал логічно й послідовно, починаючи від розкриття сутності явища благодійності як безоплатної, добровільної, несистемної та безкорисливої діяльності благодійників, що спрямована на покращення соціального стану певних осіб, котрі цього потребують, і розв'язання проблем соціально-культурної сфери суспільства загалом, що здійснюється на принципах законності, милосердя, моральності, гуманізму та взаємодопомоги, розкриття особливостей публічного адміністрування благодійництва в Україні.

На увагу заслуговує наведена бібліографія. Її зміст свідчить про те, що автор ґрунтував викладений матеріал на працях уче-

них різних країн і різних часів, що, безумовно, є свідченням додержання вченим принципу плюралізму в наукових дослідженнях. Достовірність одержаних результатів досягнута завдяки використанню значного масиву вітчизняної та зарубіжної наукової, нормативної й публіцистичної літератури, у роботі автором опрацьовано більше ніж 475 джерел і більше ніж 100 нормативно-правових актів. При цьому, як уже підкреслювалось, ураховано праці фахівців теорії права, адміністративного, адміністративно-процесуального, філософії, психології, соціології тощо. Акцентовано увагу на дослідженні положень чинного та перспективного вітчизняного законодавства соціальної сфери щодо благодійництва.

Значимість одержаних результатів полягає в тому, що праця є першою у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексним монографічним дослідженням, присвяченим доктринальному адміністративно-правовому дослідженню благодійництва в Україні.

У результаті дослідження автором сформульовано й обґрунтовано низку концептуальних положень, що відрізняються науковою новизною, мають важливе теоретичне і практичне значення. Оцінюючи наукову новизну основних положень, висновків і рекомендацій, варто відзначити, що в роботі порушено раніше недостатньо розроблені наукові та практичні завдання, розв'язання яких дало змогу отримати результати теоретико-прикладного характеру.

Загалом можна стверджувати, що рецензована монографія Р.А. Сербина є вагомим внеском у розвитку адміністративно-правової науки України. Її поява видається більше ніж своєчасною, бо саме такі монографічні дослідження допомагають студентам України здобути якісні знання з курсу адміністративного права. Виконана в кращих традиціях київської адміністративно-правової школи, монографія є, безумовно, корисною для використання в навчальному процесі у вищих навчальних закладах.